

Posudek diplomové práce **Martiny ČÍŽKOVÉ**

Die Fugger in den böhmischen Ländern im 16. und 17. Jahrhundert. Eine textologische Studie aus diachroner Perspektive (The Fuggers in the Czech Lands in the 16th and 17th Centuries. A Textological Study from a Diachronic Point of View).

ÚGS FF UK: Praha 2021, 424 stran (vč. příloh, str. 301–424).

Posuzovaná diplomová práce se tematicky řadí do oblasti výzkumu německého jazyka v českých zemích a zaměřuje se na povahu kancelářské němčiny v kontextu písemné korespondence 16. a 17. století z historické a diachronně jazykovědné perspektivy. Jedná se o zajímavé a podnětné téma, kterému se na základě písemných pramenů z období 16. a 17. století věnovali např. J. Povejšil (1980) pro pražskou provenienci, E. Skála (např. 1967, 1972) pro oblast Čech a L. Spáčilová (např. 2000, 2008, 2009, 2013), Z. Masařík (např. 1966, 1985) a L. Vaňková (např. 1999) pro Moravu a Slezsko. Bohužel však v tomto případě nedošlo zpracování badatelsky svébytného a interdisciplinárně atraktivního tématu původního plánu jeho realizace; to se zčásti týká i stanovených cílů práce. Důvodem není z pohledu vedoucí práce nezáměr autorky, ale časová tíseň daná posledním možným termínem odevzdání práce a podceněním náročnosti tématu. Tyto okolnosti pak vedly k tomu, že finální verze některých kapitol vedoucí práce před odevzdáním vůbec nečetla nebo nebyly její komentáře k odevzdaným částem textu zohledněny (to ostatně zmiňuje sama autorka práce na str. 6).

Kompoziční struktura diplomové práce vykazuje logicky navazující sled jednotlivých částí: první obsahový celek je zaměřený na politické, společenské a hospodářské poměry v českých zemích po nástupu Habsburků (kap. 3) a na dějiny rodiny Fuggerů (kap. 4); na rozdíl od jiných částí habsburské monarchie (např. dnešního Slovenska, str. 27) zde ale chybí základní informace o vztahu Fuggerů k českým zemím, jejich vazbě a podnikatelských záměrech, které úzce souvisejí s výchozím analyzovaným textovým materiálem. Druhý obsahový oddíl se týká kanceláří a jazyka kanceláří (kap. 5 a 6); zvláště kapitola o jazyku kanceláří v českých zemích v 16. a 17. století (kap. 6.1) celkem zdařile mapuje na dokladech

z analyzovaných textů specifika kancelářské němčiny v tomto období. I tento oddíl obsahuje některé nepřesnosti; v tomto směru je nutné vysvětlení tvrzení ohledně vlivu dialektu na jazyk kanceláří („Die geschriebene Sprache der Kanzleien wurde oft dialektal gefärbt ...“, str. 58) a objasnění otázky vztahu jazykových poměrů v zemi a ve správě (str. 60–62). Stěžejní část diplomové práce tvoří textologický rozbor 32 německy psaných dokumentů z let 1529–1691, které se vážou k působení Fuggerů v českých zemích (kap. 7). Po závěru (kap. 8) následuje české a anglické resumé (kap. 9 a 10), seznam primární a sekundární literatury (kap. 11), seznam zkratk (kap. 12) a přílohy. Sekundární literatura koresponduje s uvedenými odkazy v textu. Přílohy jsou ovšem neuspořádané a neúplné zejména u obrazové části uvedené dvakrát a postrádající ve druhém případě náležitý obsah. Na druhou stranu je třeba kladně ohodnotit práci s písemnými historickými prameny a transliteraci analyzovaných textů na základě stanovených pravidel, která odpovídají využití daných editovaných textů k filologickým účelům. Nelze přitom opomenout časovou náročnost transliterací, a to zvláště pro germanisty, kteří jsou ve srovnání s archiváři a historiky vybaveni pouze základním kurzem historické grafematiky. Je potřeba si ale uvědomit, že toto je pouze jednou z částí historiolingvistické práce; její podstata tkví především v diachronním výzkumu jazyka.

Po metodologické stránce lze souhlasit s postupem sestavení výchozího textového materiálu na základě předem stanovených kritérií, kterými jsou vazba písemností na rodinu Fuggerů, doba vzniku písemností, jazyk písemností a místo jejich uložení v Národním archivu ČR. Rozsah textového materiálu je zároveň dostačující pro informace obecnější povahy týkající se němčiny jako jazyka úřední písemné komunikace v 16.–17. století. Nedostatky má ale práce v terminologii: Z textu nejsou zcela zřejmé důvody pro synonymní používání pojmů „Textologie“ a „Textlinguistik“ (viz pozn. 4, str. 79); autorka by měla vysvětlit, proč v diplomové práci historiolingvistického zaměření zvolila jako východiska práce, které se primárně týkají literárněvědné oblasti, a nevycházela z jazykovědného pojetí pojmů. Pojmy „Texttyp“, „Textsorte“ a „Textsortenklassen“ (str. 81–86) jsou sice v práci definovány na základě odborné literatury, ale jejich používání v rámci textové analýzy není jednoznačné a zasloužilo by si doplnění při obhajobě. Práce by si každopádně žádala důslednější

propojení teoretické báze s praktickým uplatněním při textologickém rozboru, aby tyto dvě základní součásti vědecké práce nezůstaly od sebe odděleny. Nejasný zůstává i význam predikace funkce textu při prvotním popisu pramenů (str. 91–107) – dochází zde k nepochopitelnému mísení externích a interních faktorů textu, a to ve fázi, kdy vnější popis pramene neposkytuje dostatečnou oporu pro tvrzení ohledně funkce textu. V souvislosti s tím se nabízí otázka, jaký význam a jaké místo má funkce textu v textologických rozbořech. Zásadní slabinou posuzované diplomové práce je ale nevyváženost obou základních částí textologického rozboru, a to v neprospěch mikrokompozice založené na analýze jazykových prostředků textů vázaných na jednotlivé části jejich struktury (Makrostruktur, str. 108–233 vs. Mikrostruktur, str. 234–260). I když by se o některých postupech v rámci rozboru výstavby textu a jejich součástí dalo polemizovat (např. klasifikace textů opírající se přes rozmanitou makrokompozici výlučně o strukturu listiny), přesto nabývá tato část určité výpovědní hodnoty pro další práci s texty. Část zaměřená na mikrokompozici však nabízí svým povrchním zpracováním pouze dílčí a neúplné výstupy založené na vybraných jazykových jevech, jejichž výběr není v práci nikterak vymezen; proto si také zasluhuje doplnění při obhajobě. V souvislosti s tématem práce by recenzentku zajímala u obhajoby shrnující a přehledná charakteristika písemné produkce kancelářů 16. a 17. století na základě získaných poznatků z historiolingvistické analýzy zkoumaného písemného materiálu, a to z hlediska typologie textů i specifík kancelářské němčiny.

Z formálního hlediska je třeba poukázat na nestandardní podobu bibliografických odkazů u primární literatury, kde stačilo nahlédnout do odborné literatury založené na práci s historickými prameny. Sekundární literatura vykazuje nedostatky v abecedním pořadí (viz Štoviček). Po jazykové stránce dokládá práce rozkolísanost v úrovni jazykového projevu mezi oddíly práce, které prošly jazykovou korekturou a které zůstaly bez jazykových oprav. Chyby (u jednotlivých jevů jsou příklady odkazů uvedeny ve výběru v průřezu práce) se týkají deklinace substantiv (např. str. 20, 26, 43), konjugace sloves (např. s. 7), odlučitelných předpon u sloves (např. 8, 112, 134), předložkových vazeb (např. str. 41), pravopisu (např. str. 64, 245, 260) a dělení slov (např. str. II, 73). Místy je třeba zlepšit styl (např. v používání

rozvitých souvětí s několika vloženými větami, zvl. kap. 1 a 8). Nápadné překlepy, které vedou někdy k nesrozumitelnosti textu, jsou pravděpodobně výsledkem nedostatečné závěrečné revize textu práce (např. str. 7, 24, 202, 216).

Závěr: S přihlédnutím k náročnosti zpracovaného tématu d o p o r u č u j i diplomovou práci Martiny ČÍŽKOVÉ i přes uvedené výhrady k obhajobě, kde bude mít autorka práce příležitost vyjádřit se k uvedeným nedostatkům, doplnit nejasnosti a zodpovědět otázky uvedené v předloženém posudku.

Praha, 24. ledna 2022

PhDr. Lenka Vodrážková, Ph.D.